

Constitution and other legal acts of Ukraine and allow for maximum efficiency of the implementation of state functions.

A system of measures to strengthen the constitutional and legal framework of the mechanism of the Ukrainian state has been established, which includes: 1) a further update and codification of legislation, bringing it into full conformity with the Constitution of Ukraine, elimination gaps in law and minimize the use of the analogy of law and the law of analogy, 2) ensuring internal adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation to accelerate the integration of Ukraine into the European Union, and 3) the continuation of the constitutional and political reforms, which must be balanced and meet the objective level of social development, and 4) strengthening scientific, information, financial foundations of the constitutional legislation, harmonization of legal norms and other social norms: political, ethical, religious, that all will guarantee the effective organization and operation of the Ukrainian state mechanism.

Keywords: *state mechanism, constitutional and legal framework of the Ukrainian state mechanism, constitutional-legal institution of the state mechanism.*

Надійшла до редакції 03.06.2013

О.І. Бочан

здобувач

*(Львівський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342.7

БЕЗПЕКА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У ДІЛОВІЙ СФЕРІ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

Зроблено спробу окреслити поняття безпеки фізичної особи та розкрити його змістові характеристики. Категоріальний апарат цього концепту розкрито через взаємозв'язки із іншими дотичними поняттями, такими як безпека суспільна, безпека держави, суб'єкт безпеки, об'єкт безпеки та ін. Намічено шляхи творення безпечних умов діяльності фізичної особи у діловій сфері.

Ключові слова: *безпека держави, безпека суспільна, безпека особистості, загрози інтересам безпеки держави, внутрішні загрози безпеці, безпека фізичної особи, право людини на державно-юридичний захист.*

Постановка проблеми. Відколи постало таке утворення як держава, проблема її безпекового співіснування, внутрішнього і зовнішнього, була однією із основних у соціальному розвитку. Причому питання безпеки держави означало не лише непорушність встановлених (зумовлених) територій, але й, що найголовніше – життя і безпеки людей, які на ній проживають. Тобто як би не розглядали безпеку (держави чи людини) – це завжди було двоєдине і визначальне щодо мети існування завдання всіх народів і цивілізацій. Від способів досягнення таких цілей, звичайно, залежали обрані різні (у т. ч. і не завжди виправдані, несправедливі, антигуманні і т.д.) засоби забезпечення мети.

Безпека, як засаднича й опорна у суспільному прогресі категорія, становить не лише практичний інтерес, але й теоретично і прагматично скерована у теорію права. Її основоположний універсалізм пов'язаний із забезпеченням повноцінного розвитку усіх демократичних процесів у

суспільстві, які виявляють той рівень цінностей (правових, моральних, духовних і т.д.), без яких не можуть існувати ні народи, ні держави. Ці питання (безпека особи, держави) стосуються досконалості організації суспільного буття як найважливіших засобів реалізації прав і свобод людини і громадянина, верховенства права.

Отже, беручи до уваги таку теоретичну і практичну вагомість теми, а також потребу осмислення відповідно до її сучасних економічних, політичних, духовних видозмін, ставимо за мету на основі теоретичного здобутку українських та зарубіжних учених простежити реалізацію в нашій державі безпекової гарантованості, що виявляється, зокрема, на рівні безпеки фізичної особи, через яку й відбувається репрезентованість дії усіх принципів права – справедливості, рівності, свободи, гуманізму, прав та свобод людини і громадянина.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У вітчизняній юридичній літературі проблеми безпеки особи, людини часто обговорювані, однак безпека фізичної особи у діловій сфері поки що не стала предметом самостійного окремого дослідження. Праці вітчизняних дослідників (В. Богуш, І. Пістун, В. Кіт, М. Хобзей, Г. Сілін, П. Перепелиця, Г. Почепцов, В. Рибалка, Н. Семенів, О. Юдін, І. Приходько, А. Байда) становлять основу для сучасного теоретичного розвитку дослідження.

Методологічні аспекти аналізу загроз інтересам безпеки держави, суспільства, особистості були об'єктом аналізу у працях Аристотеля, Р. Арона, М. Бердяєва, М. Вебера, Г.Ф.В. Гегеля, К. Гельвеція, Дж. Гоббса, Л. Гумільова, В. Данилевського, І. Канта, Н. Макіавеллі, К. Маркса, П. Сорокіна, А. Тойнбі, М. Шелера та ін.

Проте вкрай необхідною є безпекова організація сучасної життєдіяльності як окремої фізичної особи, так і всього суспільства, держави взагалі.

Метою статті є визначення способів, через які реалізується в державі безпека фізичної особи, а також її вплив на державно-правову безпеку та державно-правові відноси ни. У зв'язку з цим методологічно спиратимемося на зміст безпеки, який трактуватимемо як ідеологію творення гарантій безпекотворчих основ життєдіяльності людини, суспільства, держави.

Виклад основного матеріалу. Кожний факт нанесення збитків, шкоди інтересам держави, суспільства чи особи (фізичної, юридичної), особистості спричиняє аналіз суті і змісту об'єктивних і суб'єктивних можливостей їх прояву у взаємозв'язку з іншими причинами порушення безпеки.

Відштовхуючись від визначеного поняття «загрози інтересам безпеки України», запропонованого А. Смелянцевим, беремо до уваги, що загрози визначаються як «детерміновані об'єктивно-суб'єктивними факторами об'єктивні можливості або (і) готовність будь-якого суб'єкта соціальної дійсності нанести збитки життєво важливим інтересам України з метою розв'язання існуючих суперечностей і одержання односторонніх переваг» [8, с. 6]. Автор класифікує загрози безпеці України за чотирма ознаками і критеріями: 1) за джерелами (внутрішні, зовнішні, комплексні); 2) за масштабом (локальні, національні, регіональні, глобальні); 3) за об'єктом впливу (загрози особистості, суспільству, державі, коаліції держав, світовому співтовариству,

цивілізаціям); 4) за сферами прояву (політичні, економічні, воєнні, екологічні, інформаційні, соціальні, демографічні, духовні, етнічні, конфесійні та ін.).

Йдучи від загального до одиничного, конкретизуємо у цій моделі місце і характер «безпеки фізичної особи».

Для дослідження окреслених проблем за основу візьмемо безпекознавчий підхід, який визнається як методологічний напрям аналізу генези та еволюції безпеки, завданням якого є пошук новітніх методів дослідження і моделювання безпекових різноспрямованих типів, класів і рівнів з метою формування теорії і практики безпекотворення.

Серед визначених А. Ситковським різновидів безпеки – особиста; суспільна; державна; військова; економічна; інформаційна; екологічна; правоохоронних органів [7, с. 41], безпека фізичної особи може бути визначена як різновид безпеки особистої, що межує (охоплює) економічну і, до певної міри, також суспільну або державну. Тобто безпека фізичної особи у філософсько-правовому масштабі є певним синтезом елементів інших видів безпеки, взаємодія і взаємозв'язок яких зумовлюють забезпечення безпеки як цілісної у межах правової системи.

Безпека фізичної особи може бути констатована як конституційна гарантованість захисту професійно встановлених законних інтересів фізичної особи, надійності становлення, розвитку та перспективного функціонування її матеріальних та фінансових можливостей (підприємства чи установи).

Безпека фізичної особи спирається на наявні «державні механізми забезпечення захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення їх незалежної, стабільної, вільної і самостійної життєдіяльності» [7, с. 41].

У поділі за видами суб'єктів безпека фізичної особи, на нашу думку, співвідносна із особистою, державною, національною і суспільною. Особиста безпека полягає у захисті здоров'я, прав і свобод як основного об'єкта суспільної безпеки; якщо розглядати одним із основних об'єктів суспільної безпеки суспільство, то йдеться про гарантованість його матеріальних та духовних цінностей; для держави як об'єкта суспільної безпеки основу становлять: гарантований Конституцією її устрій, суверенітет, територіальна цілісність.

Квінтесенцією визначень дослідниками поняття безпеки, що охоплюють її різноспрямовані характеристики, є універсалізоване В. Ліпканом: «Безпека – це органічне поєднання реалізації прагнення людини до безпеки і можливості забезпечення безпеки з боку державних або громадських організацій» [7, с. 43].

Пізнання філософсько-правової суті безпеки фізичної особи можна здійснити на підставі визначення її, по-перше, як внутрішньої ознаки, яка межує із зовнішніми джерелами загроз безпеці України; по-друге, як локальної національної за масштабом поширення загрози інтересам держави і суспільству; по-третє, як загрози особистості, людині, фізичній або юридичній особі, суспільству, державі, поділяючи загрози за об'єктом впливу; по-четверте, як загрози економічної, соціальної, духовної та ін. – за сферою прояву загроз.

Всі названі трансформовані і конкретизовані ознаки семантики безпеки фізичної особи на підставі класифікації А. Смелянцева дозволяють визначити підходи до неї як до об'єктивної потреби особи, суспільства і держави у захисті від внутрішніх загроз, які можуть переростати у зовнішні і створювати перешкоди щодо самореалізації особистості та прогресивного розвитку держави і суспільства. Дослідник слушно застерігає, що «внутрішні загрози детермінують посилення зовнішніх загроз безпеці держави, тому що підривають її могутність і внутрішню стабільність» [8, с.15].

Теоретико-праксеологічну сутність безпекотворення становлять інтереси особистості, суспільства і держави: «У системі інтересів безпеки України особливу роль відіграють життєво важливі інтереси, які визначаються як сукупність потреб, задоволення яких забезпечує самозбереження і можливість прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави. Стосовно України такими інтересами виступають: незалежність і свобода, територіальна цілісність, добробут її громадян і високий життєвий рівень, захист життя, власності і конституційних прав» [8, с. 7].

Відтак, робимо висновок про те, що у загальній схемі інтересів, професійні інтереси фізичної особи є складовою частиною життєво сформованих намірів особистості, які становлять суть функціональної мети суспільства і держави, їхнього безпекотворення задля належного рівня життєдіяльності.

Логіка розгляду поняття безпеки фізичної особи у діловій сфері скеровує нас і до застосування ще одного методу аналізу: методологічну основу його становить поняття загрози інтересам безпеки держави (А. Смелянцев). Сюди відносимо порушення прав людини і громадянина, несправедливість, нерівність, протиправний тиск, відмову, перешкоджання у досягненні ділової мети.

Ця схема вибудовується на таких причинах загрози фізичній особі: порушенні норм державно-юридичного захисту та прав і свобод людини на такий захист. За визначенням дослідника Т. Пашука, «право людини на державно-юридичний захист її прав та свобод – це право на здійснення в процесі національної правозастосувальної юрисдикційної діяльності заходів щодо примусового виконання обов'язку, необхідного для реалізації права людини, або щодо відновлення такого права, або ж щодо попередження чи припинення його порушення» [4, с. 5].

З метою належної форми забезпечення державно-юридичного захисту повинні бути відповідними: первинність права у державі; верховенство права у державі, тобто пріоритет його над державою, підпорядкування держави праву. Лише за таких умов правозахисна діяльність стає ефективною для створення заходів безпеки фізичної особи, за які відповідає кожна посадова особа, держава, що залежні від права. Цей фундаментальний принцип резонує у таких елементах: дія аксіологічно-правових факторів в офіційно-діловому дискурсі; раціоналізація творення на цій основі офіційно-ділової взаємодії кількох її сторін; технологія (тактика) одержання правової допомоги чи співпраці на основі самодостатнього конструювання правового офіційно-ділового дискурсу. Останній моделює адекватне у

правних рамках сприйняття й викликає планову (очікувану) інтерпретацію одержаної комунікантом інформації. За таких умов безпека фізичної особи лише одержує основу для її забезпечення. Інша сторона (посадова особа) – її дії – доповнюють морально-правову засаду демократичної держави, що асоціюється із основоположними критеріями правової держави.

У демократичній державі безпека особи (у т. ч. фізичної) позиціонується як ідеал, який проектує дію всіх правових і моральних чинників, що лежать в основі оновлення суспільних відносин, забезпечують дію Конституції України та чинного законодавства.

Безпека особи має пряме відношення до безпеки держави. Під впливом безпеки держави та гарантій роботи державного апарату на основі досконалих методів і форм кожному громадянину гарантовані можливості здійснення ідеалів права і справедливості.

Безпека, як критерій державно-правових цінностей у демократичній державі, набуває форм взаємовпливу і універсалізації їхнього взаємозв'язку. Комплексна дія виконує роль суспільного регулятора всіх державно-правових структур, у яких взаємодіють різні суб'єкти права. Вони в умовах правової держави виявляють рівень утвердження соціальної справедливості, рівності та реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Безпека кожної особи гарантує злагоду в суспільстві і державі, матеріальний захист фізичної особи, громадян, впровадження принципу справедливості. Якщо не забезпечений хоча б один критерій правової держави, безпека особи втрачає своє морально-правове значення. Вона не співвідносна із нормами чинного права.

Національна політика безпековості, яка має бути концептуально сформованою, – ефективний чинник змін умов сучасного розвитку правової держави, взаємин фізичних осіб, які викликають потребу регулювання ділових стосунків.

Державно-юридичний захист характеризується як «соціальна діяльність, яка: 1) є державно-юридичною; 2) є охоронною правозастосувальною (зважаючи на поділ правозастосування на охоронне та регулятивне); 3) є юрисдикційною (тобто діяльністю, в якій вирішується правовий спір); 4) здійснюється з метою або примусового здійснення юридичного обов'язку, необхідного для реалізації права людини, або для відновлення цього права у разі його порушення (включаючи, у необхідних випадках, і притягнення до юридичної відповідальності), або ж для попередження чи припинення такого порушення; 5) спрямована на забезпечення перш за все приватного інтересу; б) ініціюється (але не здійснюється), зазвичай, самою особою» [4, с. 5].

Стратегічною опорою творення безпечних умов діяльності фізичної особи у діловій сфері є перша засада: добиватися порозуміння та професійного безконфліктного виконання обов'язків.

Друга засаднича складова творення безпековості для фізичних осіб на етапі стрімких глобалізаційних змін є контроль морально-правових детермінантів безпеки особи. Критичні оцінки творення такого майбутнього хоча й мають поки що підстави, однак дають право на основі ментальних, культурно-історичних, економічних і політичних даних робити висновки щодо відсу-

тності потенційно зрілих проектів використання можливостей забезпечення прогресу в офіційній діловій сфері. Мета проектів – подолати агресію, протистояння, деформації в інтеракціях, конфлікти, «фактори нерівності» у розширеному економічними негараздами суспільстві. Названим бар'єрам має протистояти толерування ділової співпраці, інтелектуалізація творення програми безпеки фізичної особи у діловій сфері.

На жаль, відсутність осмисленого проектування безпековості суттєво підриває її основи. Крім цього, конфлікт суб'єктів права руйнує авторитет держави, його правовий фундамент. Протистояння подекуди не обмежується локальними конфліктами в одній сфері ділових взаємин. Воно поширюється як інтегральне соціальне явище. Чиясь «воля» стає руйнівною в широких масштабах, які виходять за межі ділового правового припису.

Висновки. Дієвим суб'єктом творення безпековості для фізичних осіб є держава, покликана створювати умови всебічної реалізації права фізичної особи у діловій сфері. Вона (держава) виступає суб'єктом, наділеним відповідно до Конституції України обов'язками щодо забезпечення всього суспільства, гармонійними і справедливими відносинами. Для цього в названих напрямках актуалізується диференційована програма профтренингу для юристів і окремо для фізичних осіб. Без тактики і стратегії загальносформованого безпекового розвитку, заснованого на принципах участі і солідарності всіх учасників ділових взаємин, не можна досягти дії демократичних засад державотворення і справедливості та безпеки для всіх суб'єктів права у державі.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Хортюк О. В. Цивільно-правова охорона ділової репутації юридичної особи : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Хортюк. – К., 2012.
3. Хортюк О. В. Цивільно-правова охорона ділової репутації юридичної особи : монографія / О. В. Хортюк. – Чернівці, 2012.
4. Пашук Т. І. Право людини на ефективний державний захист її прав та свобод : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Т. І. Пашук. – Львів, 2006.
5. Пашук Т. І. До загальнотеоретичної характеристики державно-юридичного захисту прав людини // Життя і право. – 2005. – № 4. – С. 33–43.
6. Цимбалюк М. М. Метатеоретичні проблеми аналізу правосвідомості / М. М. Цимбалюк // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2012. – № 2(49). – С. 9–15.
7. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К., 2003. – Т. 1.
8. Смелянцев А. П. Проблема загроз інтересам безпеки України (соціально-філософський аналіз) : автореф. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / А. П. Смелянцев. – Х., 2001.

Бочан Е. И. Безопасность физического лица в деловой сфере: понятие и содержание. Сделана попытка определить понятие безопасности физического лица и раскрыть его содержательные характеристики. Категориальный аппарат этого концепта раскрыт через взаимосвязи с другими близкими понятиями, такими как безопасность общественная, безопасность государства, субъект безопасности, объект безопасности и др. Определены пути создания безопасных условий деятельности физического лица в деловой сфере.

Ключевые слова: безопасность государства, безопасность общественная, безопасность личности, угрозы интересам безопасности государства, внутренние угрозы безопасности, безопасность физического лица, право человека на государственно-юридическую защиту.

Bochan O.I. Safety of individuals in business area: concept and content. Safety of an individual is a guaranteed constitutional protection of professionally set up legitimate interests of an individual, reliability of establishment, development and future operation of its physical and financial capacities (company or institution).

In the overall scheme of the interests the individual's professional interests is a part of individual's life formed intentions, that are the essence of the functional purpose of the society and the state, their safety formation for an adequate level of life.

Strategic pillar creating a safe environment of the individual in business is: first principle – to seek understanding and non-conflict performance of professional duties; the second fundamental component of creation of safety for individuals at the stage of rapid globalization changes – control moral-legal determinants of person's security.

An effective entity for creation of safety for individuals is the state aimed to create conditions for the full realization of the individual's right in business. It (the state) is the entity vested under the Constitution of Ukraine responsibilities to ensure the whole society with harmonious and fair relationship.

Keywords: *safety of state, public safety, personal safety, threats to the interests of safety of state, insider threats of safety, safety of physical person, right of the person for state-legal defense.*

Надійшла до редакції 04.04.2013

К.В. Компанець

викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342.5

ОЗНАКИ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розкрито та досліджено такі ознаки гарантій державного ладу, як формальна визначеність; системність; цілеспрямованість; процесуальність; матеріальність; фундаментальність; постійний характер; ефективність; адекватність; динамічність та стабільність; єдність органів державної влади як гарантів державного ладу. Також з'ясовано, що єдність та взаємодія розглянутих ознак характеризує механізм гарантування, який і забезпечує ефективне функціонування держави в цілому як гаранта державного ладу.

Ключові слова: *гарантії державного ладу, ознаки гарантій державного ладу, системність, ефективність, єдність органів державної влади.*

Постановка проблеми. Формування в Україні правової держави та громадянського суспільства безпосередньо пов'язано з проблемою функціонування гарантій державного ладу. В сучасних умовах державності гарантії державного ладу відіграють важливу роль, оскільки являють собою складний політико-правовий інститут, який є важливим та обов'язковим елементом державного і суспільного розвитку. Гарантії державного ладу виступають основою для формування демократичної правової держави та громадянського суспільства. Тому в юридичній літературі останнім часом все більше уваги приділяється державному ладу та розгляду його гарантій, що є одним з актуальних завдань як у теорії, так і на практиці.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної про-